

Лілія Шевчук-Назар

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КАМЕРНОГО МАСШТАБУ

Концертне життя Музичної Академії Львова настільки багате і різнобарвне, що іноді аж очі розбігаються від десятків афіш та промоцій. Грандіозні фестивалі, звіти кафедр, сольні концерти, різноманітні мистецькі проекти, які часто виходять і за стіни рідного закладу, прикрашаючи музичне життя міста. Та Великий і Малий концертні зали консерваторії (як традиційно називають її львів'яни) працюють, здавалось би без перепочинку... І відразу додаю, що вхід до цього царства музики – безкоштовний, і в нинішні нелегкі часи це є неабияким плюсом. Проте іноді на думку спадають риторичні питання, на які спробую знайти відповіді впродовж музикознавчих спостережень над цьогорічним Фестивалем “Камерні вечори в Академії” – одним з найцікавіших музичних проектів, який ось уже другий рік поспіль організовує кафедра камерного ансамблю та квартету ЛНМА імені М. Лисенка.

Так, молоді студенти-камералісти під опікою своїх досвідчених педагогів запропонували аж три тематичні вечори камерної музики, відвідини яких принесли справжню мистецьку насолоду, дослівно – подарували вдоволення вишуканим багатством музичних смаків. Отож, коротко “засмакую” і поділюся враженнями від цих трьох концертів, що склали за насиченістю та складністю програм достоту “камерну епопею”, яка прозвучала у трьох актах.

“Романтичні рефлексії”. Акт перший

Воістину рефлектувати над світовими шедеврами камерної музики кінця XIX – початку XX століття дозволили виконавцям та слухачам цікаві та непересічні “Романтичні рефлексії” (13 квітня 2016 р.). Кілька творів з пост- та нео-романтичної доби прозвучали на сцені Малого залу Академії чи не вперше, а загалом учасники та модератори проекту продемонстрували дуже яскраву та насичену програму.

Так, заключні частини Струнного квартету № 2 чеського композитора-імпресіоніста Зденека Фібіха (виконавці: О. Мороз, А. Герасіна, І. Мудрик, концертмейстер кафедри А. Пославський) та розкішна повільна частина *Тріо для фортепіано, скрипки і віолончелі* op. 26 іспанського композитора початку XX-го ст. Едгара Ляльо (виконавці: К. Чушкіна, О. Дарміц, В. Кувайсков) задали витончено-камерний тонус вишуканої манери ансамблювання, репрезентуючи високий рівень володіння таємницями камералістики, зокрема у сфері тембрової драматургії. Обидва ансамблі представляли клас доцента В. Андрієвської.

Окремі частини з двох камерних *Сонат для скрипки і фортепіано* бельгійського композитора Г. Лекьо у виконанні Х. Сандецької і А. Прозорського (клас ст. викладача О. Юрченко) та російського композитора-символіста Ніколая Метнера у виконанні Л. Зарубайко і І. Гураль (клас професора кафедри Р. Залеської) вказали, як і попередні виступи, дуже високий професійний рівень, достоту – рівень ревелюційного концертного виконавства, достойного якнайширшої публічної презентації. Надзвичайна технічна складність цих творів (*Соната* Г. Лекьо була

написана для свого близького товариша, одного з найвидатніших віртуозів світу Ежена Ізаї), попри багатство барв та розмаїття стильових ретроспектив під силу далеко не всім виконавцям.

Блискуче завершив програму першого концерту один з багатьох шедеврів камерно-інструментальної творчості видатного чеського композитора-романтика Антоніна Дворжака – *Струнний квартет* ор. 96 (чч. 2 і 4) у виконанні лауреатів II Всеукраїнського конкурсу камерних ансамблів імені В. П. Повзуна (м. Одеса, 2016) К. Назаренко, М. Друци, С. Гаврилюка, А. М'якушко (клас професора А. Микитки).

“Українські акценти”. Акт другий

Тематичний блок другого концерту фестивалю (20 квітня 2016 р.) – “Українські акценти” – зумовив підбір творів, однак, в досить несподіваному ракурсі. Так, прозвучали ансамблеві композиції з використанням різноманітних духових інструментів, участь яких в камерній музиці витворила окремий численний тип ансамблїстики мішаних складів. Це незвичайно цікава сфера, оскільки нові темброві комбінації, сполучення різних за природою звуковидобування та органологічною етимологією інструментів становить живий інтерес та зацікавлення.

Відкрили концерт *Варіації на українські теми* для флейти, фортепіано і віолончелі чеського композитора доби класицизму Яна Непомука Гуммеля у виконанні А. Саєнко, Д. Чубак та М. Менцинського (клас доцента Т. Слюсар), які і продемонстрували власне українські акценти в композиторів європейського ареалу, адже загальновідомим є замилювання нашою музикою Й. Гайдна, Л. ван Бетгоvena, Ф. Ліста, Л. Яначека та багатьох інших. Студенти класу доцента Т. Слюсар представили і знамениту *Сонату для скрипки і фортепіано* одного з найкращих українських ансамблїстів Віктора Косенка (виконавці: Л. Брїль та Х. Федорняк).

Вперше прозвучали “Мініатюри для флейти, гобоя, фортепіано і ударних” відомого композитора української діаспори Ігора Соневицького. Презентація цього твору відбулася завдяки промоції доктора мистецтвознавства, професора С. Павлишин, яка інспірувала видання цих нот, започатковане великим сподвижником української музики, який так рано відійшов у вічність – Р. Стельмашуком. У виконанні О. Зінкевич, П. Андрейка, Д. Олійника, О. Козлан – студентів класу доцента Н. Дикої – цей твір став відкриттям ще однієї вагомої, а проте маловідомої сторінки національної камералїстики — ансамблевої музики митців української діаспори.

Не так часто звучать камерні твори і материкових українських композиторів, особливо авангардового спрямування. Так, Володимир Губа належить до плеяди композиторів-шестидесятників, творчість яких відрізняється новаторськими пошуками, сучасною музичною мовою, експериментами, в тому числі – у галузі камерно-інструментального музикування. В оригіналі струнне трїо “Три українські акварелї”, в результаті творчої співпраці Н. Дикої та В. Губи отримало нове обличчя в інструментації автора для флейти, фагота і фортепіано. Саме в такому складі цей твір вперше прозвучав у виконанні Д. Сїлівїної, К. Вікова, Д. Петрушенка (клас доцента Н. Дикої).

Щоразу новими відкриттями стають і твори, написані безпосередньо в наш час, молодими українськими композиторами. Так, у програму “Українських акцентів” увійшов Струнний квартет № 2 львівського віолончеліста і композитора Дениса Литвиненка. Студенти класу професора Ю. Соколовського – Л. Зарубайко, О. Мильцев, А. Радько та А. Пославський з успіхом виконали це сучасне контроверсійне ансамблеве полотно.

Важко уявити хоч який львівський концерт, присвячений українській музиці, без творів нашого видатного земляка, всесвітньовідомого Мирослава Скорика. От і цей, другий концерт Фестивалу “Камерні вечори Академії” увінчалися Арією і Фіналом зі знаменитої Партити № 6. Студенти класу професора А. Микитки – Лауреати першої премії і Золотої медалі II Всеукраїнського конкурсу камерних ансамблів імені В. П. Повзуна (м. Одеса, 2016) – Ю. Сирватка, Я. Царинська, Н. Кононенко і концертмейстер кафедри Ю. Безушкевич з бездоганним чуттям і розумінням стилю композитора блискуче завершили “Українські акценти”.

“Музичні контрасти ХХ століття”. Акт третій

Третьою і заключною частиною весняної камерної епопеї став концерт під назвою “Музичні контрасти ХХ століття” (27 квітня 2016 р.). Ймовірно, назва цього ансамблевого дійства була підказана одним зі знакових творів камералістики ХХ століття – “Контрастами” угорського композитора Бейло Бартока. Саме з його музики і почалася своєрідна і цікава ретроспекція ансамблів минулого ХХ століття. Цей концерт можна б було охрестити скрипковим вечором камерних сонат, оскільки в ньому були представлені: соната Б. Бартока, дві сонати С. Прокоф’єва, дві – Ф. Пуленка (одна з них кларнетова), а також скрипкова соната К. Караєва.

Відкрила програму перша частина Сонати № 1 Б. Бартока для скрипки і фортепіано у виконанні К. Гривул і О. Ковальчук (клас доцента В. Андрієвської), які продемонстрували не лише високий рівень спільного ансамблювання, але й прекрасне володіння непростим та своєрідним бартоківським стилем.

Не менш складними до опанування, а тим більше до концертного виконання були і Сонати французького композитора Франсіса Пуленка. У програмі вечора прозвучали 2 і 3 частини “військової” (1943 року написання) *Сонати для скрипки і фортепіано* у виконанні А. Герасіної та І. Посвятовської (клас доцента Т. Слюсар), а також один з останніх творів композитора – *Соната для кларнету і фортепіано* (1962 р. – 2 і 3 частини), яку представили Т. Гамар та О. Стащенко (клас доцента Н. Мариняко).

Цікавим і новаторським виявився твір відомого азербайджанського композитора Кара Караєва, музика якого досить рідко виконується – *Соната для скрипки і фортепіано* ре мінор, перша частина якої була сповнена віртуозних запальних східних ритмів, ладового різноманіття, що вирізняло її з загалу яскравим екзотичним колоритом. З великим ентузіазмом та технічною виправкою цей твір прозвучав у виконанні М. Друци та А. Іващука (клас доцента О. Пилатюк), вносячи потужний свіжий струмний в загальну концепцію концерту.

Окремим пластом концертної програми стали твори С. Прокоф’єва, ювілей якого нещодавно святкувала музична громадськість світу. У виконанні студентів

кафедри камерного ансамблю і квартету під керівництвом доцента кафедри Т. Слюсар прозвучали 3 і 4 частини *Сонати для скрипки і фортепіано* № 1, ор. 80, Фа мажор (виконавці: Я. Царинська, З. Данчак) та 1-2 частини *Сонати для скрипки і фортепіано* № 2 ор. 94, Ре мажор (виконавці: Ю. Сирватка, О. Булатова). Саркастичний, урбаністичний, епатажний чи вишукано-неокласичний С. Прокоф'єв виступає у своїй камерній музиці в зовсім новому амплуа. Зберігаючи типові ознаки стилю, композитор саме в зоні цих дуетних скрипково-фортепіанних моделей веде глибокі, щирі, сповнені драматичного відчаю діалоги з собою, зі світом, з долею...

А доля митця в тоталітарному суспільстві була більш ніж трагічною, і лише зараз відкривається завеса над багатьма драматичними життєвими і творчими подіями життя композитора. Друга-третья частини *Струнного квартету* № 2, ор. 94, Фа мажор стали достойним завершенням всієї ансамблевої епопеї. Квартет класу професора Ю. Соколовського у складі: Л. Бріль, І. Войтович, А. Ломінського та концертмейстера кафедри А. Пославського продемонстрував глибоке психологічне, концепційне прочитання цієї без перебільшення однієї з найскладніших в ряді вершинних камерно-інструментальних композицій ХХ століття.

Підсумовуючи

Виняткова ближня дистанція зі слухачем, глибина екзистенційних одкровень, тонкий психологізм, сповідально-інтимна атмосфера власне камерних композицій, в яких переважає і надзвичайний технічний віртуозно-експериментальний характер висловлювань – ці риси камерно-інструментального ансамблю (справді, одного з найскладніших та найвитонченіших жанрів музичного мистецтва) – становили неабиякі труднощі для молодих музикантів. Розмаїття мистецьких напрямків та композиторських почерків, “дотримання” стилістичних виконавських манер, глибоке прочитання кожної з авторських концепцій запропонованих творів – це насамперед заслуга професорсько-викладацького складу кафедри, яка вкотре засвідчила високий рівень львівських музикантів-камералістів. Варто додати, що всі три програми мали достойний музикознавчий супровід: блискучі виконавці та викладачі, кандидати наук, доценти кафедри Н. Дика і Т. Слюсар, а також молода дебютантка, студентка 1 курсу ТКФ Л. Назар, цікаво та захоплюючи вели програми, даючи влучні мистецько-художні анотації до кожного твору програм фестивалю. Проте, над усією трилогією камерно-інструментального дійства височіла постать її очільника – людини, безмежно закоханої в камерну музику, Народного артиста України, професора, завідувача кафедри камерного ансамблю та квартету ЛНМА ім. М. Лисенка Артура Микитки.

Тому й виникли під час цих камерних вечорів думки не особисті, суб'єктивні, а навпаки дещо ширшого масштабу. З ностальгією пульсували мрії при згадках про “вівторки Маллярме”, “Беляєвські п'ятниці”, які відвідували не лише представники богеми. Де ж наші собраття по мистецтву – поети, артисти, малярі? – і чи не харчем духовним мала би стати ця вишукана музика для вчених, інтелігенції, еліти? На жаль, шальки суспільно-соціального контенту змістилися, і термін “еліта” набирає тепер дещо саркастичного значення. Може забракло реклами? –

нонсенс, адже чудові афіші з яскравим і вишуканим мистецьким оформленням тішили око кілька тижнів поспіль.. Звісно, що концерти проходили при повному залі переважно друзів-музикантів. Але потреби забракло і в молодшій генерації – ні учнів музичних шкіл, ні студентів училищ чи коледжів. А концерти насправду вартували уваги і шацунку, крім того, могли б бути фінансово окупними. З цілковитим розумінням усвідомлюю, що такі концерти вимагають добре підготовленої, інтелектуально-освіченої публіки, процес виховання якої тривалий і нелегкий. Але, за словами Н. Нижанківського, “ми (музиканти професіонали) є призначені, аби створити армію любителів музики і разом з ними їй служити”.

Невипадково українська дослідниця камералістики І. Польська підкреслила, що «надзвичайно характерним для етосу ансамблю стає те виняткове відчуття „рятівної сумісності”, яке передане у відомих рядках Булата Окуджави: „Візьмімося за руки, друзі, щоб не пропасти поодинці!” Це і є той хосен, користь (його цінність важко виміряти в матеріальному, адже непомірно важливішою є та невидима, духовна вісь людського існування), яку здатна принести саме камерна музика. Так “Камерні вечори у Львівській академії” сягнули глобального масштабу. Браво!

